

Заброварна Тетяна Олександрівна,

аспірант кафедри адміністративно-правових дисциплін

(Національна академія внутрішніх справ, м. Київ)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-6734-0747>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ПІДРОЗДІЛІВ ДБР, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ АНАЛІТИЧНУ ФУНКЦІЮ

У статті приділено увагу правовим колізіям у Законі України «Про Державне бюро розслідувань» та підзаконних актах, які в окремих випадках штучно обмежують безперешкодний доступ аналітиків ДБР до державних інформаційних систем, баз даних та реєстрів для оперативного отримання інформації. Висвітлено проблему відсутності законодавчої визначеності щодо меж відповідальності аналітика за використання напівавтоматизованих систем збору даних та алгоритмів цифрового профайлінгу, а також неунормованість поняття «кримінальний аналіз» у КПК України, що змушує штучно дублювати процесуальне оформлення аналітичних даних.

Ключові слова: Державне бюро розслідувань, адміністративно-правовий статус, кримінальний аналіз, підрозділ аналітики, Кримінальний процесуальний кодекс України, автоматизований профайлінг, захист персональних даних.

Постановка проблеми. Трансформація правоохоронної системи України в умовах інтеграції до європейського правового простору та правового режиму воєнного стану потребує докорінного переосмислення підходів до організації управління та забезпечення діяльності державних органів зі спеціальним статусом. Одним із ключових суб'єктів забезпечення національної та правової безпеки є Державне бюро розслідувань (далі – ДБР), на яке покладено завдання запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, вчинених вищими посадовими особами, суддями, правоохоронцями, а також воєнних злочинів.

Специфіка підслідності ДБР зумовлює високу латентність, інтелектуальний та системний характер правопорушень, що розслідуються цим правоохоронним органом. Серед осіб, які входять до кола суб'єктів кримінальних правопорушень, підслідних ДБР, чимало правоохоронців, які обізнані з тактикою та методикою оперативно-розшукової діяльності, а також осіб, які володіють значними адміністративними, фінансовими та інформаційними ресурсами. Також необхідно зауважити, що такі особи активно використовують складні схеми приховування протиправної діяльності, зокрема механізми легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом, використовують інструменти приховування активів через третіх осіб або використання номінальних бенефіціарів у справах про незаконне збагачення чи виявлені необґрунтовані активи.

За таких умов традиційні слідчі (розшукові) дії без належного інформаційного й аналітичного підґрунтя часто виявляються недостатньо ефективними. Провідну роль у забезпеченні результативності діяльності ДБР починає відігравати інформаційно-аналітична функція, яка реалізується спеціалізованими підрозділами цього органу. Саме вони здійснюють первинний збір, систематизацію, кримінальний аналіз та стратегічне

прогнозування, що дає змогу виявляти фігурантів, їх зв'язки, встановлювати можливі корупційні ризики, а також оптимізувати процес досудового розслідування.

Разом із тим ефективність функціонування цих підрозділів безпосередньо залежить від чіткості визначення їхнього адміністративно-правового статусу. На сьогодні існує певний асиметричний підхід у законодавчому регулюванні: якщо процесуальний статус слідчого чи оперативного співробітника детально регламентований Кримінальним процесуальним кодексом України [1], то статус підрозділів, які здійснюють безпосередньо аналітичну функцію, залишається розпорошеним у нормах підзаконних актів, відомчих наказах і положеннях з обмеженим доступом. Це створює суттєві теоретико-методологічні та практичні проблеми, зокрема колізії під час реалізації прав аналітиків щодо їх доступу до державних реєстрів та автоматизованих систем органів державної влади, а також ризики порушення балансу між ефективністю правоохоронної діяльності та захистом прав людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання організації інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності правоохоронних органів та визначення їхнього адміністративно-правового статусу були предметом наукового пошуку вітчизняних учених-юристів, зокрема І. І. Катеринчука [2], який визначив стан і перспективи інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів України, висвітлив проблеми законодавчого регулювання вказаного питання; В. М. Кондратенка, О. А. Сокурєнка [3], які розглянули функціональну подвійність правоохоронних структур, що зобов'язані гарантувати захист інформаційного простору від загроз, реагувати на кібератаки, втручання в інформаційні системи, поширення дезінформації та водночас забезпечувати реалізацію конституційного права громадян на доступ до публічної інформації; Е. В. Рижкова, Ю. П. Синиціної, С. О. Прокопова [4],

які розглянули основні загрози інформаційній безпеці, що виникають у сучасному суспільстві та на виробництвах, висвітлили питання протидії комп'ютерним вірусам та захисту інформації у комп'ютерних мережах. Особливу увагу приділено системі управління інформаційною безпекою, у тому числі її нормативно-правовим забезпеченням; М. А. Погорецького [5], який пропонує системно-інтегровану процесуально-правову модель використання цифрових технологій та доказів у провадженнях про злочини проти основ національної безпеки України; С. В. Песткова, І. Є. Іванова [6], які здійснили аналіз нормативно-правових актів, що регламентують інформаційно-правове забезпечення діяльності Національної поліції України. Теоретично обґрунтували, що позитивним нововведенням у правовому регулюванні інформаційного забезпечення діяльності поліції є закріплення на законодавчому рівні здійснення поліцією інформаційно-аналітичної діяльності, її повноважень у цій сфері, переліку баз даних, а також відповідальності за незаконне використання інформаційних ресурсів. Констатували, що застосування інформаційних технологій у службовій діяльності Національної поліції України з відповідним правовим їх забезпеченням може стати одним із головних чинників зміцнення верховенства закону в нашій країні; І. А. Федчака [7], який визначив структуру, основні напрями та інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності підрозділів кримінального аналізу, окреслив алгоритми формування й оцінки висновків, складання аналітичних схем; та інших [8], які виклали теоретичні та практичні засади щодо використання правоохоронними органами кримінального аналізу під час проведення слідчих (розшукових) заходів при розслідуванні кримінальних правопорушень.

Окремі аспекти діяльності ДБР та впровадження аналітичних функцій в органах зі спеціальним статусом досліджували у своїх працях такі правознавці, як С. М. Гусаров, Я. М. Лісойван [9], якими проаналізовано повноваження та функції ДБР і встановлено організаційно-правові засади його діяльності; О. О. Помазан [10], який акцентував увагу на необхідності адаптації процесів досудового розслідування до умов бойових дій діяльність ДБР, зокрема в інформаційно-аналітичному просторі; М. С. Моїсєєв [11], який, досліджуючи адміністративно-правовий статус ДБР, надав характеристику інформаційно-аналітичній функції, проте, розкриваючи її зміст, не визначив її організаційно-правові недоліки; О. М. Москалик [12], який презентував авторський підхід до характеристики особливостей правових та організаційних аспектів участі ДБР в обробці інформації та, зокрема, механізмів зберігання, опрацювання й використання конфіденційних даних. Обґрунтовано важливість упровадження міжнародних стандартів забезпечення безпеки інформації у діяльності ДБР, ініціювання інноваційних моделей обробки інформації в умовах правового режиму воєнного статусу; С. В. Васюк [13], яка пропонує закріпити у відомчих нормативно-правових актах ДБР основні елементи організаційно-аналітичного забезпечення, зокрема: 1) створення правового забезпечення; 2) підбір, розстановку, підготовку, перепідготовку особового складу та створення необхідних умов для його праці; 3) придбання, підтримку в робочому стані та оновлення техніки; 4) формування достовірної та повної інформаційної бази, забезпечення її поповнення, зберігання й надання інформації за запитом та зверненнями; 5) забезпечення вибору та правильного використання методів аналізу, включно з методами

прогнозування оперативної обстановки; 6) належне оформлення і своєчасне надання результатів аналізу; 7) формування у керівників усіх рівнів оптимального використання результатів організаційно-аналітичної роботи тощо.

Незважаючи на наявність низки наукових публікацій, на сьогодні відсутні комплексні монографічні чи емпіричні дослідження адміністративно-правового статусу підрозділів ДБР, які здійснюють саме аналітичну функцію (як загально-управлінську, так і в межах кримінального аналізу). Більшість публікацій стосуються або загальних засад інформаційного забезпечення правоохоронних органів загалом, або звужуються до суто криміналістичного розуміння аналізу під час розслідування окремих видів злочинів.

Метою статті є теоретико-правовий аналіз структури, змісту й особливостей реалізації адміністративно-правового статусу аналітичних підрозділів Державного бюро розслідувань, на які покладено виконання інформаційно-аналітичної функції. Виявлення системних нормативних прогалин у регулюванні діяльності ДБР та обґрунтування науково-практичних рекомендацій щодо її вдосконалення з урахуванням європейських стандартів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для початку зазначимо, що в доктрині вітчизняного адміністративного права категорія «адміністративно-правовий статус» традиційно розглядається як складна, багатокомпонентна юридична конструкція, що визначає правове положення суб'єкта в системі публічного управління, його місце в ієрархічній структурі державних органів, а також межі його владної компетенції [14, с. 17–63; 15]. Стосовно підрозділів ДБР, які здійснюють інформаційно-аналітичну функцію, то їхній статус не є тотожним статусу слідчих чи оперативних працівників, оскільки регламентується переважно нормами матеріального та процесуального адміністративного права, а не кримінального процесуального законодавства [4].

Розглянемо детальніше адміністративно-правовий статус аналітичних підрозділів ДБР, який можна умовно поділити на три взаємопов'язані блоки: перший – цільовий блок, який передбачає суспільне призначення цього органу, його стратегічні завдання та принципи діяльності; другий – компетенційний, який включає сукупність адміністративних прав, обов'язків та процедурних повноважень; третій – блок відповідальності, який містить межі та засади юридичної відповідальності за порушення встановлених адміністративно-правових режимів обробки даних.

Що стосується першого блоку, то для початку визначимо, що призначення аналітичних підрозділів ДБР полягає в інтелектуалізації правоохоронної діяльності, оптимізації загальної ефективності цього органу та забезпеченні його здатності діяти на випередження шляхом своєчасного прогнозування й нейтралізації трансформованих протиправних схем, що безпосередньо залежить від рівня розвитку внутрішнього інформаційно-аналітичного компонента.

Виходячи з наукових поглядів С. В. Васюк [13], Е. В. Рижкова, Ю. П. Синиціна, С. О. Прокопова [4], В. Ю. Шепітька [16] та з урахуванням Закону України «Про Державне бюро розслідувань» [17] до основних завдань, які визначають суспільне призначення цих підрозділів, можна віднести: своєчасне виявлення, оцінку та прогнозування внутрішніх і зовнішніх загроз правопорядку у сферах, підслідних ДБР (зокрема, у сфері

службової діяльності, військової служби та протидії корупційним проявам серед вищих посадових осіб); інформаційне забезпечення керівництва ДБР для прийняття обґрунтованих управлінських рішень стратегічного й оперативного характеру; оперативно-тактичний супровід конкретних кримінальних проваджень шляхом обробки та візуалізації великих масивів неструктурованих даних.

Реалізація цих завдань базується на специфічних принципах, серед яких ключове місце посідає принцип законності. У контексті аналітичної роботи цей принцип має особливе адміністративно-правове значення: збір інформації про фізичних та юридичних осіб має здійснюватися виключно в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України, оскільки будь-яке виходження за межі дискреції руйнує легітимність усього подальшого розслідування [18]. Проведений аналіз правового забезпечення інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності як ДБР, так і його аналітичних підрозділів, засвідчує, що чинне законодавство України характеризується фрагментарним підходом до регламентації інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності цього органу. На відміну від законів, що регулюють діяльність Національної поліції України, Служби безпеки України, Національного антикорупційного бюро України, Закон України «Про Державне бюро розслідувань» не містить системного визначення ані поняття інформаційно-аналітичного забезпечення, ані його місця у структурі повноважень цього органу. При цьому порівняльно-правовий аналіз на прикладі Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» засвідчив, що інформаційно-аналітична діяльність цього органу закріплюється на рівні закону з одночасним визначенням принципів її здійснення, гарантій захисту інформації та меж втручання у права людини. Такий підхід забезпечує єдність правозастосовної практики та підвищує рівень інституційної спроможності Бюро економічної безпеки України [19].

Наступним не менш важливим блоком є регламентація сукупності адміністративних прав, обов'язків та процедурних повноважень аналітичних підрозділів ДБР. Компетенція аналітичних підрозділів ДБР є найбільш динамічним і водночас дискусійним елементом їхнього статусу. Специфіка полягає в тому, що аналітики ДБР, на відміну від слідчих чи детективів, не наділені безпосереднім правом застосування заходів процесуального примусу (затримання, обшук, тимчасовий доступ до речей і документів за ухвалою суду). Їхній інструментарій – це адміністративно-управлінські та інформаційні повноваження.

Основним юридичним інструментом аналітика ДБР є право безпосереднього (у тому числі автоматизованого) доступу до інформаційних ресурсів інших суб'єктів владних повноважень. На підставі статей 6, 7 та 22 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» [17] ДБР (і відповідно, його профільні аналітичні підрозділи) наділене правом витребувати необхідну інформацію, а також користуватися на безоплатній основі інформаційними системами, базами даних та реєстрами державних органів, органів місцевого самоврядування, одержувати від них інформацію, у тому числі з обмеженим доступом.

Адміністративно-правовий механізм реалізації цих прав деталізовано на підзаконному рівні. Зокрема, порядок, умови та технічні аспекти такого доступу чітко регламентуються Порядком взаємодії Державного бюро

розслідувань з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями під час використання інформаційних систем, баз даних та реєстрів [20]. Відповідно до положень цього Порядку, взаємодія здійснюється з дотриманням вимог законодавства про захист інформації та персональних даних, а сам автоматизований обмін чи прямий доступ організовується на підставі укладених договорів (угод, меморандумів) про співпрацю та обмін інформацією.

Разом із тим аналіз законодавства дав змогу встановити певні законодавчі колізії, що обмежують ефективність реалізації компетенційного блоку досліджуваного статусу. Так, Законом України «Про Державне бюро розслідувань» [17] і Порядком взаємодії Державного бюро розслідувань з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями під час використання інформаційних систем, баз даних та реєстрів [20] чітко не визначено характер доступу аналітиків ДБР до інформаційних масивів. З одного боку, пункт 10 частини 1 статті 6 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» [17] імперативно зазначає, що ДБР має доступ як користувач до інформаційних систем органів державної влади, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України, і при цьому не визначено, що такий доступ є безперешкодним. З іншого боку, реальне право аналітика ДБР на доступ до інформації може залежати від волі кінцевого власника інформаційної системи, співпраця з яким здійснюється на підставі укладених договорів (угод, меморандумів). На практиці це створює ситуацію, коли задеклароване законом право аналітика ДБР фактично ставиться в залежність від дискреційної волі відомства-власника (державного реєстратора) конкретного інформаційного ресурсу, тривалості узгодження технічних протоколів та укладення двосторонніх меморандумів. Це нівелює принцип оперативності правоохоронної діяльності та потребує уніфікації на рівні законодавчих актів.

Наступною юридичною перепорою ефективною діяльності аналітика ДБР є відсутність кримінального аналізу в процесуальному законодавстві, про що неодноразово зауважували у своїх працях низка науковців, зокрема М. А. Погорецький [5], Я. Л. Ковальчук [21], І. А. Федчак [7], О. С. Тарасенко, О.М. Стрільців [18] та ін. Їхня правова позиція базується на тому, що Кримінальний процесуальний кодекс України [1] взагалі не містить поняття «кримінальний аналіз», «аналітичний висновок» чи «довідка аналітика». Через це результати глибокої аналітичної роботи (наприклад, візуалізація схем руху коштів у програмах на зразок i2 Analyst's Notebook) не мають самостійного процесуального статусу джерела доказів. Слідчий змушений дублювати всю роботу аналітика, оформлюючи її протоколами огляду, що нівелює оперативність.

Крім правових проблем у діяльності аналітичних підрозділів ДБР, існують також організаційно-технічні недоліки, визначимо деякі з них.

Насамперед це асиметрія інформаційних прав між аналітиками та слідчими. Усередині самого ДБР часто виникає організаційний бар'єр: аналітики мають інструменти для роботи з базами даних, але за законом не є суб'єктами кримінального провадження (на відміну від слідчого чи прокурора). У практичній площині досудового розслідування це створює ситуацію, за якої результати складної інтелектуальної роботи з великими масивами даних, здійсненої аналітиками ДБР (зокрема,

структуровані схеми зв'язків фігурантів, візуалізація прихованих фінансових потоків чи аналіз трафіку телефонних з'єднань), не мають самостійного процесуального статусу джерела доказів. Це створює внутрішню бюрократію, коли для реалізації аналітичної довідки потрібен додатковий обмін внутрішніми рапортами та письмовими дорученнями. Як наслідок, втрачається головна перевага аналітики – її оперативність та здатність діяти на випередження протиправних схем.

Наступна проблема – це технічна сумісність баз даних (відсутність єдиної шини обміну). Державні реєстри в Україні створювалися в різні роки на різних платформах і мають різні стандарти шифрування й архітектури даних.

Є також проблема своєчасного отримання інформації про закордонні активи. Вітчизняні реєстри дають аналітикам ДБР інформацію лише про активи всередині країни. Процедура отримання даних про закордонну нерухомість чи офшорні компанії фігурантів через канали міжнародного співробітництва (Європол, Інтерпол) або запити про міжнародну правову допомогу є надто тривалою та організаційно складною. Вона не інтегрована в повсякденну автоматизовану роботу аналітичних підрозділів.

Логічним завершенням дослідження структури статусу аналітичних підрозділів ДБР є блок відповідальності, який містить чіткі межі та засади юридичної (адміністративної, дисциплінарної та кримінальної) відповідальності службових осіб цього органу за порушення встановлених адміністративно-правових режимів обробки даних. Оскільки аналітики ДБР наділені широкими повноваженнями щодо безперешкодного збору інформації, нормами чинного законодавства передбачено жорсткі превентивні та каральні механізми для упередження зловживань. Наявність цього блоку забезпечує дотримання балансу між реалізацією правоохоронної функції ДБР та захистом конституційних прав громадян на невтручання в особисте життя.

Разом із тим на сьогодні наукова дискусія здійснюється навколо блоку відповідальності аналітиків та зміщується в площину необхідності повної адаптації українського законодавства до вимог Директиви (ЄС) 2016/680 Європейського парламенту та Ради від 27 квітня 2016 року «Про захист фізичних осіб у зв'язку з обробкою персональних даних компетентними органами з метою запобігання, розслідування, виявлення або переслідування кримінальних правопорушень чи виконання кримінальних покарань, а також про вільне переміщення таких даних та про скасування Рамкового рішення Ради 2008/977/JHA» [22], зокрема щодо закріплення нормативно-правовими актами наскрізної автоматизованої взаємодії інформаційних систем, баз даних та реєстрів ДБР за європейським зразком, запровадження обов'язкового цифрового логування під час обробки інформації в інформаційних системах, підвищення рівня захисту персональних даних, розробки механізму повідомлення Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про порушення захисту персональних даних тощо. Таким чином, відсутність повної адаптації Директиви (ЄС) 2016/680 в Україні створює невизначеність під час використання аналітичних систем та кримінального аналізу в ДБР, що встановить певний ризик для дотримання статті 8 Європейської конвенції з прав людини в частині права на повагу до приватного і сімейного життя [23], а також створює бар'єри для повноцінного обміну оперативною інформацією ДБР з Європолем за каналами SIENA.

Також необхідно врахувати, що сучасні аналітичні процеси базуються на автоматизованих алгоритмах скринінгу ризиків, коли спеціалізоване програмне забезпечення на основі аналізу великих масивів даних самостійно генерує та пропонує аналітику перелік «підозрілих осіб» або суб'єктів з високим індексом корупційного ризику. Використання алгоритмів систем штучного інтелекту відкриває гостру наукову дискусію щодо правової природи прийнятих програмою рішень, зокрема в частині використання напівавтоматизованих систем збору даних без згоди особи, що на сьогодні залишається в Україні законодавчо неврегульованим, наприклад в частині меж юридичної відповідальності аналітика ДБР за помилкові, необґрунтовані або дискримінаційні висновки таких алгоритмів. Складні нейромережеві алгоритми здійснюють кореляцію даних у спосіб, який є практично непрозорим для самого користувача-аналітика. Як наслідок, виникає серйозний правовий глухий кут: якщо аналітик ДБР вносить до аналітичної довідки завідомо помилкові або деструктивні відомості, згенеровані системою, вкрай складно розмежувати його суб'єктивну вину (умисел чи необережність) та суто технічний збій програмного комплексу.

Окремим вектором доктринальної дискусії є ризик алгоритмічної упередженості. Якщо у вихідні математичні моделі софту аналітичних систем ДБР закладено дискримінаційні або суб'єктивні критерії (наприклад, автоматичне віднесення до категорії «ризикових» усіх родичів посадовця до певного коліна чи осіб з певних регіонів), результати профайлінгу можуть порушувати статті 8 та 14 Європейської конвенції з прав людини [23]. В українському правовому полі відсутній механізм оскарження дій аналітика, якщо такі дії базувалися на «помилці алгоритму», а сам об'єкт моніторингу навіть не знає, що стосовно нього здійснювався автоматизований аналіз.

Ситуація ускладнюється тим, що чинними нормами КУпАП [24] та КК України [25] визначені «класичні» правопорушення – несанкціоноване копіювання, поширення або використання відомостей з обмеженим доступом чи персональних даних фігурантів поза межами службових завдань, порушення законодавства у сфері захисту персональних даних, незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень, тощо. Як наслідок, аналітика ДБР у певних випадках неможливо притягнути до відповідальності за результати аналітичних процесів, що базуються на автоматизованих алгоритмах скринінгу ризиків, коли відповідне програмне забезпечення за допомогою інструментів Big Data самостійно генерує аналітику перелік «підозрілих осіб».

Питання про межу юридичної відповідальності аналітика за помилкові або дискримінаційні висновки таких алгоритмів, а також за правомірність використання напівавтоматизованих систем збору даних без згоди особи залишається в Україні законодавчо неврегульованим [18]. У зв'язку із цим пропонується запровадження інституту алгоритмічної підзвітності, коли на керівництво аналітичних підрозділів ДБР має покладатися обов'язок проведення регулярного правового та технічного аудиту використовуваних програмних засобів, а на самого аналітика – персональна дисциплінарна й адміністративна відповідальність за некритичне використання неперевіраних результатів автоматизованого профайлінгу.

Таким чином, блок відповідальності в структурі адміністративно-правового статусу аналітичних підрозділів ДБР виконує найважливішу правову функцію – він трансформує декларативні заклики до законності в реальний, дієвий механізм юридичних наслідків. Забезпечення невідворотності покарання за інформаційні зловживання є єдиним способом зберегти суспільну довіру до аналітичної функції ДБР та гарантувати, що «інтелектуалізація протидії злочинності» не перетвориться на інструмент тотального електронного контролю.

Висновки. У науковій статті за результатами здійсненого аналізу законодавства встановлено низку правових та організаційно-технічних недоліків, які штучно обмежують компетенційний блок аналітиків ДБР, зокрема: щодо здійснення безперешкодного доступу до державних інформаційних систем, баз даних і реєстрів, що інколи ставить швидкість та повноту отримання інформації у пряму залежність від дискреційної волі відомства-власника (державного реєстратора) конкретного

ресурсу; повторно констатовано неврегульованість норм, що полягає у повній відсутності дефініції «кримінальний аналіз» та визначення правового статусу аналітичних документів (довідок, звітів, структурованих схем зв'язків, фінансових потоків тощо) у чинному Кримінальному процесуальному кодексі України; наявні ще на сьогодні технічні можливості швидкої та повної передачі даних, а також суміщення інформаційно-пошукових систем.

З огляду на широкі права доступу аналітиків ДБР до значного масиву даних акцентовано увагу на відсутності законодавчої визначеності щодо меж їхньої відповідальності за використання напівавтоматизованих систем збору даних та алгоритмів цифрового профайлінгу. Зазначене обумовлює необхідність адаптації вітчизняного законодавства до стандартів ЄС у частині контролю за алгоритмічними помилками правоохоронних програм, а також нормативного закріплення наскрізної автоматизованої взаємодії баз даних за зразком європейських захищених мереж.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Катеринчук І. П. Інформаційне забезпечення діяльності правоохоронних органів України: проблеми теорії і практики : монографія. Київ, 2014. 392 с.
3. Кондратенко В. М., Сокурєнко О. А. Адміністративно-правові засади забезпечення інформаційної безпеки та доступу до публічної інформації в діяльності правоохоронних органів сектору національної безпеки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2025. Вип. 89. Частина 2. С. 452–457. DOI: 10.24144/2307-3322.2025.89.2.69.
4. Інформаційно-аналітичне забезпечення правоохоронної діяльності : навч. посіб. / Е. В. Рижков, Ю. П. Синиціна, С. О. Прокопов та ін. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 180 с.
5. Погорєцький М. А. Цифрові технології та докази у розслідуванні злочинів проти основ національної безпеки України: процесуальні проблеми та європейські стандарти. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. 5. Ч. 3. С. 239–255. DOI: 10.24144/2788-6018.2025.05.3.37.
6. Петков С. В., Іванов І. Є. Формування та розвиток інформаційно-правового забезпечення діяльності Національної поліції України. *Юридична наука*. 2020. № 8. С. 140–149. DOI: 10.32844/2222-5374-2020-110-8.17.
7. Федчак І. А. Основи кримінального аналізу : навчальний посібник. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 288 с.
8. Основи кримінального аналізу : підручник / А. М. Бабенко, О. М. Заєць, В. А. Некрасов та ін. ; за заг. ред. О. Є. Користіна. 2019. 296 с.
9. Гусаров С. М., Лісовий Я. М. Організаційно-правові засади діяльності Державного бюро розслідувань у системі правоохоронних органів України. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2022 № 2 (97). С. 142–150. DOI: 10.32631/v.2022.2.12.
10. Помазан О. О. Особливості діяльності Державного бюро розслідувань як суб'єкта правоохоронної діяльності в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Forum Prava*, 2025. № 3 (83). С. 59–64. DOI: 10.5281/zenodo.16746347.
11. Моїсєєв М. С. Адміністративно-правовий статус Державного бюро розслідувань України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2019. 227 с.
12. Москалик О. М. Адміністративно-правові засади участі Державного бюро розслідувань в інформаційних відносинах. *Alfred nobel university journal of law*. 2024. № 2 (9). С. 100–107. DOI: 10.32342/3041-2218-2024-2-9-9.
13. Васюк С. В. Особливості реалізації Державним бюро розслідувань функції організаційно-аналітичного забезпечення. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2024. № 3. DOI: 10.32782/2311-8040/2024-3-2.
14. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галунько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін. ; за ред. В. Галунька, О. Правоторової. Видання четверте. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с.
15. Тогобіцька-Громова А. А. Керівник в органах прокуратури: адміністративно-правовий статус : дис. ... канд. юрид. наук. Суми, 2019. 226 с.
16. Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці й судовій експертизі : монографія / В. Ю. Шепітько, Г. К. Авдєєва, В. М. Шевчук та ін. ; за заг. ред. В. Ю. Шепітька ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса. Нац. акад. прав. наук України. Харків : Право, 2024. 208 с.
17. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12 листопада 2015 р. № 794-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>.
18. Тарасенко О. С., Стрільців О. М. Напрями вдосконалення законодавства, що регулює оперативно-розшукову діяльність, з метою протидії кримінальним правопорушенням в інформаційному просторі. *Наука і правоохорона*. 2025. № 4 (70). С. 17–23. DOI: 10.33270/05257004.2.
19. Заброварна Т. Правові засади інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності Державного бюро розслідувань. *Наука і правоохорона*. 2026. № 1 (71). С. 237–244. DOI: 10.33270/05267101.24.

20. Порядок взаємодії Державного бюро розслідувань з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями під час використання інформаційних систем, баз даних та реєстрів : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 12 вересня 2023 р. № 1004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1004-2023-%D0%BF#n10>.

21. Ковальчук Я. Л. Адміністративно-правові засади інформаційно аналітичного забезпечення діяльності органів Національної поліції України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2024. 232 с.

22. Directive (EU) 2016/680 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data by competent authorities for the purposes of the prevention, investigation, detection or prosecution of criminal offences or the execution of criminal penalties, and on the free movement of such data, and repealing Council Framework Decision 2008/977/JHA. URL: <http://data.europa.eu/eli/dir/2016/680/oj>.

23. Європейська конвенція з прав людини : міжнар. док. від 04.11.1950. Рада Європи. *Урядовий кур'єр*. 2010. 17 листопада. № 215. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

24. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон Верховної Ради Української РСР від 7 грудня 1984 р. № 8073-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.

25. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

References

1. Verkhovna Rada of Ukraine. (2012). Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [The Criminal Procedure Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 13 kvit. 2012 r. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> [in Ukrainian].

2. Katerynchuk, I. P. (2014). Informatsiine zabezpechennia diialnosti pravookhoronnykh orhaniv Ukrainy: problemy teorii i praktyky [Information support of law enforcement agencies of Ukraine: problems of theory and practice]: monohrafiia. Kyiv [in Ukrainian].

3. Kondratenko, V. M., & Sokurenko, O. A. (2025). Administratyvno-pravovi zasady zabezpechennia informatsiinoi bezpeky ta dostupu do publicnoi informatsii v diialnosti pravookhoronnykh orhaniv sektoru natsionalnoi bezpeky [Administrative and legal framework for ensuring information security and access to public information in the activities of law enforcement agencies of the national security sector]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu*. Serii PRAVO, 89 (2), 452–457. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.2.69> [in Ukrainian].

4. Ryzhkov, E. V., Synytsina, Yu. P., Prokopov, S. O. et al. (2024). Informatsiino-analitychne zabezpechennia pravookhoronnoi diialnosti [Information and analytical support of law enforcement activity]: navch. posib. Dnipro: Dniprov. derzh. un-t vnutr. sprav [in Ukrainian].

5. Pohoretskyi, M. A. (2025). Tsyfrovi tekhnolohii ta dokazy u rozsliduvanni zlochyniv proty osnov natsionalnoi bezpeky Ukrainy: protsesualni problemy ta yevropeiski standarty [Digital technologies and evidence in the investigation of crimes against the foundations of national security of Ukraine: procedural problems and European standards]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*, 5 (3), 239–255. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.05.3.37> [in Ukrainian].

6. Pietkov, S. V., & Ivanov, I. Ye. (2020). Formuvannia ta rozvytok informatsiino-pravovoho zabezpechennia diialnosti Natsionalnoi politsii Ukrainy [Formation and development of information and legal support for the activities of the National Police of Ukraine]. *Yurydychna nauka*, 8, 140–149. <https://doi.org/10.32844/2222-5374-2020-110-8.17> [in Ukrainian].

7. Fedchak, I. A. (2021). Osnovy kryminalnoho analizu [Fundamentals of criminal analysis]: navchalnyi posibnyk. Lviv: Lviv. derzh. un-t vnutr. sprav [in Ukrainian].

8. Babenko, A. M., Zaiets, O. M., Nekrasov, V. A. et al. (2019). Osnovy kryminalnoho analizu [Fundamentals of criminal analysis]: pidruchnyk / za zah. red. O. Ye. Korystina [in Ukrainian].

9. Husarov, S. M., & Lisoivan, Ya. M. (2022). Orhanizatsiino-pravovi zasady diialnosti Derzhavnoho biuro rozsliduvan u systemi pravookhoronnykh orhaniv Ukrainy [Organizational and legal bases of activity of the State Bureau of Investigation in the system of law enforcement agencies of Ukraine]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, 2 (97), 142–150. <https://doi.org/10.32631/v.2022.2.12> [in Ukrainian].

10. Pomazan, O. O. (2025). Osoblyvosti diialnosti Derzhavnoho biuro rozsliduvan yak subiekta pravookhoronnoi diialnosti v umovakh dii pravovoho rezhymu voiennoho stanu [Features of the State Bureau of Investigation activity as a subject of law enforcement under the legal regime of martial law]. *Forum Prava*, 3 (83), 59–64. <https://doi.org/10.5281/zenodo.16746347> [in Ukrainian].

11. Moiseiev, M. S. (2019). Administratyvno-pravovyi status Derzhavnoho biuro rozsliduvan Ukrainy [Administrative and legal status of the State Bureau of Investigation of Ukraine]. *Candidate's thesis*. Sumy [in Ukrainian].

12. Moskalyk, O. M. (2024). Administratyvno-pravovi zasady uchasti Derzhavnoho biuro rozsliduvan v informatsiinykh vidnosynakh [Administrative and legal principles of the State Bureau of Investigation's participation in information relations]. *Alfred Nobel University Journal of Law*, 2 (9), 100–107. <https://doi.org/10.32342/3041-2218-2024-2-9-9> [in Ukrainian].

13. Vasiuk, S. V. (2024). Osoblyvosti realizatsii Derzhavnym biuro rozsliduvan funktsii orhanizatsiino-analitychnoho zabezpechennia [Peculiarities of implementation of organizational and analytical support function by the State Bureau of Investigation]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. Seriiia yurydychna, 3. <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2024-3-2> [in Ukrainian].

14. Halunko, V., Dikhtievskyi, P., Kuzmenko, O. et al. (2021). Administratyvne pravo Ukrainy. Povnyi kurs [Administrative law of Ukraine. Full course]: pidruchnyk / za zah. red. V. Halunka, O. Pravotorovoi. Kherson: OLDI-PLIUS [in Ukrainian].

15. Tohobitska-Hromova, A. A. (2019). Kerivnyk v orhanakh prokuratury: administratyvno-pravovyi status [Head of the Prosecutor's Office: Administrative and Legal Status]. *Candidate's thesis*. Sumy [in Ukrainian].

16. Shepitko, V. Yu., Avdieieva, H. K., & Shevchuk, V. M. et al. (2024). Innovatsiini metody ta tsyfrovii tekhnolohii v kryminalistytsi i sudovii ekspertyzi [Innovative methods and digital technologies in forensics and forensic science]: monohrafiia / za zah. red. V. Yu. Shepitka. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

17. Verkhovna Rada of Ukraine. (2015). Pro Derzhavne biuro rozsliduvan [On the State Bureau of Investigation]: Zakon Ukrainy vid 12 lyst. 2015 r. №. 794-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text> [in Ukrainian].

18. Tarasenko, O. S., & Striltsiv, O. M. (2025). Napriamy vdoskonalennia zakonodavstva, shcho rehuliuiie operatyvno-rozshukovu diialnist, z metoiu protydiv kryminalnym pravopoorushenniam v informatsiinomu prostori [Directions of improving the legislation regulating operational-search activity for the purpose of counteracting criminal offenses in the information space]. *Nauka i pravookhorona*, 4 (70), 17–23. <https://doi.org/10.33270/05257004.2> [in Ukrainian].
19. Zabrovarna, T. (2026). Pravovi zasady informatsiino-analitychnoho zabezpechennia diialnosti Derzhavnoho biuro rozsliduvan [Legal framework of information and analytical support of the State Bureau of Investigation activity]. *Nauka i pravookhorona*, 1 (71), 237–244. <https://doi.org/10.33270/05267101.24> [in Ukrainian].
20. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2023). Poriadok vzaiemodii Derzhavnoho biuro rozsliduvan z inshymy derzhavnymy orhanamy, orhanamy mistsevoho samovriaduvannia, pidpriemstvamy, ustanovamy ta orhanizatsiiamy pid chas vykorystannia informatsiinykh system, baz danykh ta reiestriv [The procedure of interaction of the State Bureau of Investigation with other state bodies, local governments, enterprises, institutions and organizations during the use of information systems, databases and registers]: zatverdzheno postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12 veres. 2023 r. № 1004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1004-2023-%D0%BF#n10> [in Ukrainian].
21. Kovalchuk, Ya. L. (2024). Administratyvno-pravovi zasady informatsiino-analitychnoho zabezpechennia diialnosti orhaniv Natsionalnoi politsii Ukrainy [Administrative and legal framework of information and analytical support of the National Police of Ukraine activities]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
22. European Parliament and Council. (2016). Directive (EU) № 680/2016 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data by competent authorities for the purposes of the prevention, investigation, detection or prosecution of criminal offences or the execution of criminal penalties, and on the free movement of such data, and repealing Council Framework Decision 2008/977/JHA. URL: <http://data.europa.eu/eli/dir/2016/680/oj>.
23. Council of Europe. (1950). Yevropeiska konventsiiia z prav liudyny [European Convention on Human Rights]: mizhnar. dok. vid 04.11.1950. *Uriadovyi kurier*, 2010, 17 lystop. № 215. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text [in Ukrainian].
24. Verkhovna Rada of the Ukrainian SSR. (1984). Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravopoorushennia [Code of Ukraine on Administrative Offenses]: Zakon Verkhovnoi Rady Ukrainskoi RSR vid 7 hrud. 1984 r. № 8073-X. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainskoi RSR*, dodatok do № 51, st. 1122 [in Ukrainian].
25. Verkhovna Rada of Ukraine. (2001). Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 5 kvit. 2001 r. № 2341-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> [in Ukrainian].

Zabrovarna Tetiana,

Postgraduate Student at the Department of Administrative and Legal Disciplines

(National Academy of Internal Affairs, Kyiv)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-6734-0747>

ADMINISTRATIVE AND LEGAL STATUS OF THE SBI UNITS PERFORMING AN ANALYTICAL FUNCTION

The article carries out a theoretical and legal study of the legal and practical aspects of the implementation of the administrative-legal status of the analytical units of the State Bureau of Investigation (SBI) in the conditions of digital transformation of law enforcement activities and the intensification of combating corruption and other offenses.

The significance of the topic is due to the need to move from classic, passive forms of investigation on the commission of a crime to proactive models based on anticipatory criminal analysis of large data sets. Particular attention is paid to the identification of legal conflicts in the Law of Ukraine "On the State Bureau of Investigation" and other by-laws, which in some cases artificially limit the activity of SBI analysts regarding unhindered access to state information systems, databases and registers for the purpose of quickly and fully obtaining information.

Within the framework of the study of procedural legislation, it was noted that there is no definition of "criminal analysis" in the Criminal Procedure Code of Ukraine, which forces the subjects of investigation to carry out duplicate procedures for legalizing the results of analytical activities in the form of evidence. Based on the broad rights of access to a significant amount of data that SBI analysts have, it was determined that there is no legislative certainty regarding the limits of the analyst's responsibility for the use of semi-automated data collection systems and digital profiling algorithms. This necessitates the adaptation of the retrospective block to the standards of the European General Data Protection Regulation (GDPR) in terms of controlling algorithmic errors in law enforcement programs and enshrining in bylaws the end-to-end automated interaction of databases according to the European model of protected networks (for example, the SIENA system of Europol).

Only under such conditions will the intellectual component of the State Bureau of Investigation receive a real, rather than declarative, status, turning into an effective tool for protecting the interests of the state and society from modern high-tech and transformed offenses.

Key words: State Bureau of Investigation, administrative and legal status, criminal analysis, analytics unit, Criminal Procedure Code of Ukraine, automated profiling, personal data protection.

Дата першого надходження статті до видання: 16.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 17.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 15.10.2026